**ULKOMINISTERIÖ**
Kehityspoliittinen osasto
KEO-90

PF0Y3SLQ-32

20.10.2021

Viite
Ulkoministeriön lausunto eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle

Asia
**SUOMEN ROKOTELAHJOITUKSET JA ROKOTEOHJELMIIN OSALLISTUMINEN, VERTAILUTIETO MUIHIN MAIHIN**

Suomi on sitoutunut EU:n rokotehankintastrategiaan ja osallistunut EU:n rokoteyhteistyön puitteissa rokotteiden ennakko-ostosopimuksiin. Suomi saa sopimusten kautta enemmän rokotteita kuin mitä tarvitaan koko väestön rokottamiseen. Koska pandemian alkuvaiheessa ei ollut tiedossa mitkä rokotteet lopulta saavat myyntiluvan, Suomi - kuten muutkin EU-maat ja Pohjoismaat - varasi itselleen rokotemäärän, joka todennäköisesti selvästi tulisi ylittämään Suomen kansallisen tarpeen. Sopimukset ovat sitovia ostovelvoitesopimuksia, joten mikäli rokotteita ei lahjoitettaisi tai myytäisi eteenpäin, osa maksetuista rokotteista jäisi kokonaan käyttämättä.

Suomi on osana Team Europea sitoutunut solidaarisuuteen koronapandemian hoidossa tarvittavien lääkkeiden, rokotteiden ja diagnostiikan jakamiseksi yhdenvertaisesti. Team Europe koostuu EU:n toimielimistä, sen jäsenvaltioista, kansallisista kehitysyhteistyövirastoista ja kehitysrahoituslaitoksista sekä Euroopan investointipankista (EIB) ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankista (EBRD). Tarkoituksena on tukea koordinoidusti koronapandemian ja sen seurausten pahimmin koettelemia kehittyviä maita. EU on ylittänyt alkuperäisen 100 miljoonan rokotelahjoituksen sitoumuksensa ja sitoutunut lahjoittamaan muihin maihin 250 miljoonaa rokotetta vuonna 2021.

Rokoteliittouma Gavi hallinnoi COVAX-rokoteyhteistyömekanismia, joka on tärkein monenvälisen yhteistyön mekanismi COVID-19-rokotteiden tasavertaisen globaalin saatavuuden varmistamiseksi. EU on liittynyt COVAX-mekanismiin. COVAX:in piirissä toimii COVAX AMC (Advanced Market Commitment, COVAX AMC), joka tukee erityisesti matalan ja keskitulotason maiden rokotteiden saatavuutta. Suomi hyödyntää COVAX AMC -rokoteyhteistyömekanismia rokotteiden lahjoittamiseksi matalan ja keskitulotason maille (92 maata).

Rokoteannosten toimittaminen perille on vasta alkuvaiheessa. Gavi/COVAX:n ja Team Europen kesken on jouduttu ratkomaan monia juridisia ja hallinnollisia kysymyksiä, rokotteiden tuotanto ei ole vastan-

Postiosoite
PL 176
00023 VALTIONEUVOSTO

Merikasarminkatu 5

Vaihde
+358-(0)295-350 000

Telefax
+358-(0)9-629 840

nut tarvetta ja rokoteannosten jakelussa on ollut haasteita. EU:n hankkimien rokotteiden lahjoittaminen edellyttää myös niiden valmistajan lupaa. Gavin arvion mukaan globaali tavoite kahden miljardin rokoteannoksen jakamisesta saavutettaisiin vuoden 2022 ensimmäisen neljänneksen aikana.

Valtioneuvosto on 9.9.2021 päättänyt lahjoittaa käyttämättömäksi jääviä COVID-19-rokotteita COVAX AMC–rokoteyhteistyömekanismiin (noin 3 miljoonaa Astra Zenecan rokoteannosta ja 650 000 Janssenin Johnson & Johnson -rokoteannosta, mikä vastaa arvoltaan noin kymmentä miljoonaa euroa). Kyseiset rokotteet ohjautuvat COVAX AMC:n edellyttämällä tavalla lahjoituksiin suoraan valmistajalta. Rokotteet lahjoitetaan matalan ja keskitulotason maille Suomen kehitysyhteistyöbudjetista. Eduskunta on kesällä 2021 hyväksynyt kolmannen lisätalousarvion, johon sisältyi määrärahan siirto STM:n momentilta UM:n momentille rokotteiden lahjoittamiseksi COVAX AMC-mekanismiin (HE 95/2021 vp; EK 20/2021 vp). Lahjoitukset päätettiin aloittaa, kun 70% aikuisväestöstä oli saanut yhden rokoteannoksen. UM on STM:n tuella vastannut lahjoituksiin liittyvästä juridisesta ja hallinnollisesta työstä. Ensimmäisten lahjoitusten toteutuksesta saatujen kokemusten valossa rokotelahjoituksiin liittyy merkittävästi ulkoministeriötä työllistävää oikeudellista ja hallinnollista työtä (ml. maksuliikenne) sekä koordinaatiota ja viestintää.

Käytännössä rokotelahjoitusten koordinointi COVAX AMC:lle tapahtuu ennakkoon sovitun EU:n jäsenvaltion kautta (yksi EU-jäsenvaltio koordinoi useiden jäsenvaltioiden rokotelahjoitukset yhden rokotevalmistajan osalta). Ruotsi koordinoi Astra Zeneca –rokotteiden, Belgia Janssenin (Johnson & Johnson) rokotteiden ja Ranska BioNTech-Pfizerin rokotteiden lahjoitukset. Modernan kanssa sopimusvalmistelut ovat vielä meneillään. Ulkoministeriö maksaa rokotteet suoraan rokotevalmistajille osana Suomen EU-rokotehankintoja ja lahjoittaa maksetut rokotteet Gaville COVAX AMC -mekanismiin.

Tanska ja Ruotsi ovat molemmat luvanneet lahjoittaa 6 miljoonaa ja Norja 5 miljoonaa rokoteannosta. Asukasmäärältään suuret EU-maat vastaavasti lahjoittavat suurempia määriä varaamiaan rokotteita. Toistaiseksi vain n. 15% EU-jäsenmaiden lahjoituksista on toimitettu määränpäähän johtuen mm. rokotevalmistajien toimitusten viivästyksistä sekä jakeluun liittyvän valmistelun ja vastaanottajavaltion kanssa hoidettavan valmistelun vaatimasta ajasta. Vastaanottajavaltioilla ei välttämättä ole kykyä taata tarvittavia kylmäketjuja ja toteuttaa rokotuksia tarvittavassa ajassa ja alkuperäisistä suunnitelmista joudutaan poikkeamaan. GAVI on viime viikolla ilmoittanut, ettei COVAX ota vastaan n. 2 miljoonaa AZ-annosta EU-mailta, koska rokotteet menevät vanhaksi 31.12. Joukossa on myös noin 41 000 Suomen annosta. Suomi on vaatinut komissiota ja jäsenmaita yhdessä toimimaan valmistajan suuntaan, jotta vastaavaa tilannetta ei jatkossa tulisi.

Team Europe on nykyisellään kaukana tavoitteestaan ja lahjoitustahtia tulisi tiivistää. Jäsenmaat ovat pitäneet tärkeänä, että komissio tukee jatkossakin jäsenmaita rokotelahjoitusten käytännön toteuttamisessa ja luo painetta rokotevalmistajien suuntaan, jotta lahjoitusprosessi saadaan toimimaan mahdollisimman joustavasti. Komissio on rohkaissut jäsenmaita käyttämään COVAX AMC -rokotejakomekanismia ja tekemään päätöksensä lahjoituksista hyvissä ajoin, jotta rokotevalmistajat ehtivät varautua asiaan ja tarvittava hallinto ehditään hoitaa. Euroopan ulkosuhdehallinto (EUH) pitää tärkeänä, että

tulevien kuukausien huippukokouksissa kolmansien maiden kanssa EU voi osoittaa täyttävänsä solidaarisuuslupauksensa. Komissio ja EUH painottavat vahvasti Afrikalle annettavan rokoteavun kiireellisyyttä.

Ensimmäinen Suomen rokotelahjoituserä AstraZeneca -rokotetta (98 400 annosta) on lähdössä määränpäähän Gavin ilmoituksen mukaan muutaman viikon sisällä. Suomi ei ole korvamerkinnyt lahjoitusten vastaanottajamaita joustavan koordinaation tukemiseksi ja hyödyntääkseen COVAX:in omaa rokotteiden tasapuolisen allokaation turvaavaa jakomekanismia. UM saa tiedon vastaanottajavaltiosta noin viikkoa ennen kuljetuksen alkamista. UM tiedottaa Suomen asianomaista edustustoa rokote-erän saapumisesta maahan, sillä lahjoitukset ovat myös osa kahdenvälisiä suhteita kyseisen maan kanssa.

Valtioneuvoston päätettäväksi on tarkoitus tämän vuoden aikana esittää vielä uusia rokotelahjoituksia. THL ja STM ovat arvioineet rokotteiden riittävyyttä Suomessa. Rokotteiden maahantuloa on rajoitettava, sillä COVAX vastaanottaa rokotteita vain suoraan niiden valmistajalta. Tämänhetkisten STM:n laskelmien mukaan tarve Suomen hankkimien rokotteiden lisälahjoituksiin tulee ajankohtaiseksi vuoden 2021 aikana, noin 12,6 miljoonaa euron arvosta, asia tullaan käsittelemään IV:ssa lisätalousarviossa.

Suomen ja muiden Pohjoismaiden rahallinen tuki rokoteliittouma Gaville heijastelee kunkin maan kehityspolitiikan painopisteitä sekä kehitysyhteistyömäärärahojen tasoa. Suomi on kehityspolitiikassa terveyskysymysten osalta korostanut ensisijaisesti naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja oikeuksiin liittyviä asioita. Naisten ja tyttöjen asema on joutunut maailmanlaajuisesti koetukselle koronapandemian aikana ja esimerkiksi Suomen lisääntynyt rahoitus YK:n väestörahasto UNFPA:lle on ollut erityisen merkittävä panostus pandemian aikana (33 miljoonaa euroa v. 2020 ja 2021).

Suomi antoi rokoteliittouma Gaville ensimmäisen 2,5 miljoonan euron yleisavustuksen v. 2020. Lisäksi Suomi on sitoutunut lahjoittamaan Gaville v. 2021 10 miljoonaa euroa rahallista tukea rokotteiden hankkimiseksi ja toimittamiseksi COVAX AMC -mekanismin kautta kehittyville maille. Tavoitteena on viedä avustus valtioneuvoston raha-asiainvaliokuntaan loka-marraskuussa 2021. Viimeisessä tukikonferenssissa syyskuussa 2021 Gavi sai lisää merkittäviä sitoumuksia mm. USA:lta (500 miljoonaa annosta Pfizer-rokotetta v. 2022), Ruotsilta (243 MUSD v. 2021-22) ja EU:n Team Europelta, joka sitoutui lahjoittamaan kaikkiaan 500 miljoonaa rokoteannosta kesään 2022 mennessä.

Norja ja Ruotsi ovat tukeneet rokoteliittouma Gavia jo pitempään. Maiden lupaama yleistuki ja sitoumukset COVAX:ille ovat arvoltaan yhteensä yli miljardi euroa vuosina 2021 – 25. Norja on yksi Gavin alkuperäisistä tukijoista sen perustamisesta 2010 lähtien. Myös norjalaiset yritykset kuten DNB ja Statoil sekä yksityishenkilöt tukevat Gavia merkittävästi. Norja on asukasmääräänsä nähden Gavin suurin rahoittaja.

Helsingissä 20.10.2021

Yksikön päällikkö Satu Lassila

Liitteet -